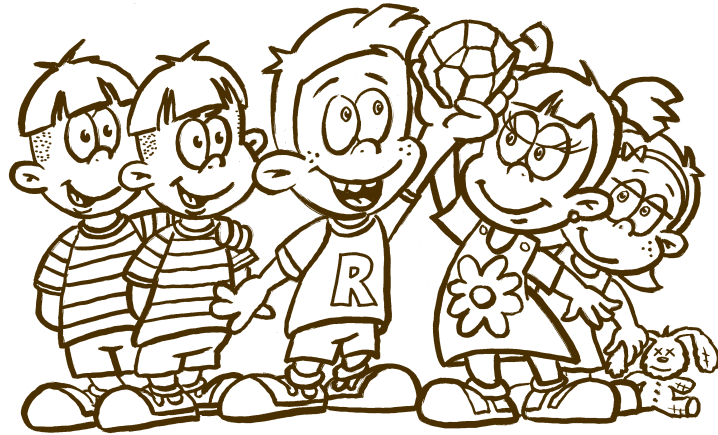

Cvetka Bevc

Rado in Bratovščina zelenega kamna

Cvetka Bevc

Rado in Bratovščina zelenega kamna

Bil je zadnji dan počitnic. Ob **Šobčevem bajerju** sta sedela prijatelja Rado in Matejka. Ves dan sta se kopala, tekmovala v plavanju, igrala namizni tenis in odbojko, pomagala Radovi sestrici Alenki zgraditi gradiček iz peska in se nazadnje celo preizkusila v plezalni steni. Še vedela nista, kdaj se je zvečerilo.

Rado je nenadoma skočil pokonci. Teta Magda vendar potrebuje njuno pomoč. Podreti mora šotor, preden se odpelje nazaj v Ljubljano. Vsako leto je v kampu Šobec preživela nepozabne dneve. Da so bili res nepozabni, so poskrbeli tudi otroci, ki jih je povabila na obisk iz bližnje Radovljice. Ne le Rada in njegove sošolke Matejke. Z njima je bila tudi Radova sestra Alenka, ki je večkrat kakšno zakuhala.

"Alenka bo šla šele v prvi razred, midva pa že v tretjega. In ne more toliko vedeti kot midva," jo je včasih zagovarjal Rado. Toda tokrat ga je pošteno zaskrbelo. Ko sta z Matejko prišla do teta Magde, jima je ta povedala, da je deklica izginila. Morala bi se igrati v peskovniku, a je tam ni bilo. In tudi drugje ne.

"Razkropili se bomo vsak na svojo stran in jo poiskali," je rekel Rado kot pravi detektivski mojster. A preden so naredili prvi korak, je mala navihanka pokukala izza šotora.

"Tukaj sem! V gozdu sem nabirala rože," je rekla in pomolila Radu šopek cvetja.

Njen bratec Rado ni bil prav nič vesel. Bodoča prvošolka mora vedeti, da se v gozdu ne sme trgati rož. Kaj bi bilo, če bi to počeli vsi obiskovalci. Lahko bi izginile travolistne perunike ali Zoisove zvončnice. Alenka je prestrašeno pokimala. Ni pomislila, da bi s svojim dejanjem lahko naredila škodo.

"Saj ti si pravi mali okoljevarstvenik," je rekla teta Magda in predlagala, da se lahko kdaj skupaj podajo tudi na kako **naravoslovno učno pot**. To bo za vse zanimivo in koristno. A zdaj je skrajni čas, da podrejo šotor. Otroci so pridno pomagali, Rado pa je pozorno preveril, ali so res natančno pospravili za seboj. Noben papirček ne sme ostati za njimi. In tudi prazna plastenka ne. Kaj šele plastične vrečke.

"Ko bi bili vsi obiskovalci tako vestni," je zdajci nekdo ogovoril dečka. Striček Vilko, kakor so otroci klicali upokojenega komunalnega delavca iz Radovljice, je še predobro vedel, kaj lahko naredi človeška malomarnost. Danes je med sprehodom po gozdu odkril celo dogorevajoče trske. Neki brezvestni obiskovalec niti ognja ni pogasil za seboj.

"V gozdu je prepovedano kuriti! Obstaja vendar nevarnost požarov!" je bil ogorčen Rado. In je v steklenico hitro natočil vodo. Za vsak primer bi tleče trske še polil. Nikoli se ne ve, kje se skriva ognjeni škrat. A ni bilo potrebe. Striček Vilko je svoje delo vestno opravil, pa tudi čas je že bil, da se otroci odpeljejo proti domu. Jutri je vendar prvi šolski dan!

Naslednjega dne so jo Rado, Matejka in Alenka po končanem pouku skupaj mahnili skozi park, ki je bil nekdanj del obsežnega grajskega vrta. Zaradi njegove lepote so mu včasih celo rekli **Paradiž**. Radovljica je najlepše mesto, je prepričana Matejka. In to prav zaradi stare graščine, zgrajene pred davnimi časi.

"Graščina, sicer dosti manjša, je bila zgrajena v 13. stoletju. Za baročno, še danes ohranjeno podobo gradu je poskrbela predvsem družina Thurn-Valsassin," ji je povedal Rado, ki je bil dobro seznanjen z zgodovino dvorca. Njemu so bili najbolj všeč portali iz zelenega kamna. **Peračiski tuf** mu rečejo, ker je dobil ime po bližnji Peračici. S svojo pastelno zeleno barvo je res nekaj posebnega.

"Pošast!" je zavpila Alenka in ga zmotila pri premišljevanju. S prstom je pokazala na **obeliska**, ponosna kamnita bloka, ki sta krasila lipov nasad sredi parka. Na njenem vznožju je nekdo narisal grafit, na enem podstavku so bile narisane roke in noge, na drugem obraz s štrlečimi ušesi, smejočimi se usti in gromozanskimi brki. Neumorni risar se je pošteno potrudil. Toda umetnina na spomeniku nima kaj početi! Treba jo je brž odstraniti, da se barva ne bi zajedla v kamen.

Rečeno storjeno! Rado je nemudoma poklical strička Vilka in ta jo je primahal s čistili in krtačami. Kar nekaj časa je trajalo, da so očistili obeliska. Kaj bi šele bilo, če bi se nepridiprav lotil bližnje grobnice ali celo katere izmed starih vil, Belega dvora, Šarčeve vile, Šmajdove vile ali Čebelice. Tiste, ki ima za dekoracijo čebelji panj v obliki slamnatega koša in čebel.

"Take bi bilo treba v opomin drugim postaviti na sramotilni steber," je rekla Matejka, ki so jo roke že pošteno bolele od čiščenja. Rado je pomislil na Malijevo hišo, ki ima v bližini vhoda **sramotilno klop**, kamor so nekoč posedli prestopnike.

A najprej je bilo treba zlikovce ujeti. Naslednjega dne se je zato striček Vilko že navsezgodaj odpravil na stražo. Toda ravno ko jo je mahal proti obeliskoma, je v njuni bližini opazil dve postavi.

"Hej, kaj pa počneta?!" je zavpil in se pognal v tek. Toda spodrsnilo mu je, da je padel in nemočno opazoval fantiča, ki sta se ob njegovem klicu pognala v beg. Striček Vilko ju ni mogel ujeti, saj se je s težavo spravil pokonci. Noga na srečo ni bila zlomljena, le nekaj dni bo moral počivati. Kako je bil razočaran. In to se mu je zgodilo prav zdaj, ko je bilo na vrsti temeljito čiščenje **starega mestnega jedra**.

Ko je Rado izvedel za nesrečo, je zadevo vzel v svoje roke. Z Alenko in Matejko bodo združili moči. Kdo pravi, da so otroci premajhni za taka opravila. Še Alenka je vrtela metlo, Rado in Matejka pa sta se sploh izkazala. Na palico sta natikala papirčke, ki sta jih odkrila na ulici, in pomagala komunalnim delavcem, ki so se s strojnimi krtačami spravili nad glavni trg. Ves zagnan se je Rado hotel kar sam lotiti čiščenja starega **obrambnega jarka**, edinega ohranjenega mestnega jarka v Sloveniji.

"Saj si priden kot čebelica," mu je rekel striček Vilko, ki mu skrb in radovednost nista dali miru, da ne bi kljub boleči nogi prišel preverit opravljenega dela. Ne le, da je bil zadovoljen, ampak je vsakemu otroku podaril tudi lonček medu in obisk Čebelarskega muzeja.

Čebelarški muzej se nahaja v stari graščini, kjer ima prostor tudi Mestni muzej. Poleg tega v Baročni dvorani graščine poteka vrsta prireditev, med njimi že tradicionalni Festival stare glasbe. Rado se dobro spominja glasbenikov, ki so igrali na stara glasbila.

Ampak tudi brenčanje čebel je lahko posebna glasba. V to je mala Alenka prepričana. Med ogledovanjem muzeja kar ni nehala brenčati. Zum zum zum! V Čebelarskem muzeju je vendar med ostalim na ogled tudi najstarejša znana panjska končnica. Ob panju z živimi čebelami pa je deklica kar zaploskala. Radovo pozornost je bolj pritegnil dokumentarni film o **kranjski sivki**, avtohtoni slovenski čebelji rasi. Pridna, krotka in varčna s hrano. Čebelice znajo varčevati, ljudje bi se lahko zgledovali po njih, je pomislil Rado.

Matejka si je ogledala še druge prostore v graščini. V Mestnem muzeju se nahaja stalna razstava o **Antonu Tomažu Linhartu**. Le kdo ne pozna znamenitega slovenskega dramatika, avtorja komedij Županova Micka in Ta veseli dan ali Matiček se ženi. Matejka je že poznala njegovo rojstno hišo v središču mesta, saj ima na pročelju vzidano spominsko ploščo.

"Jaz pa vem, kje je njegov spomenik!" se je pohvalila Alenka. Teta Magda ji ga je pokazala. Čeprav je osnovnošolka šele dva dneva, je deklica dobro seznanjena z značilnostmi domačega kraja.

In že so se otroci prijeli za roke in se napotili iz graščine. Ob slovesu je Rado postal ob zelenih stebrih. Z roko je pogladil kamen.

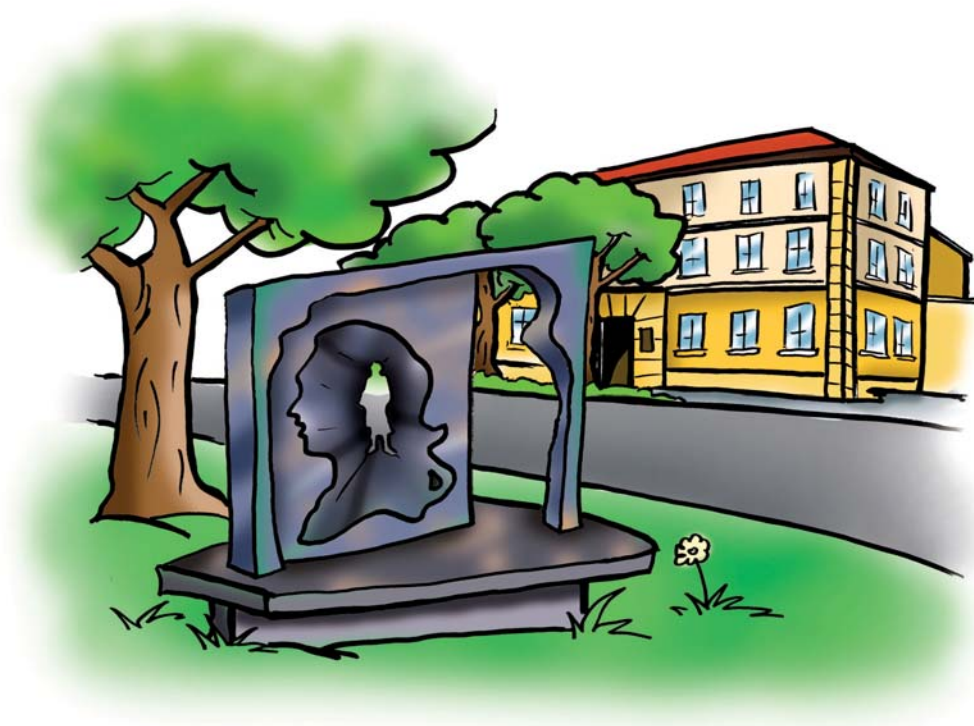
"Buhuhi, čistilec se boji!" mu je nekdo zavpil na uho. Prestrašiti sta ga hotela dvojčka Tim in Tom, njegova razposajena sošolca. V naslednjem trenutku sta zdirjala po pločniku in od daleč kazala osle.

"Ne zmeni se zanju," je rekla Matejka. Kaj vse sta že ušpičila. Matejka ju je imela celo na sumu, da sta prevrnila smetnjak ob poti. Rado se je ustavil ob razdejanju.

"Dvojčka sta vsaj za nekaj dobra. Smeti so čisto pomešane med seboj. Kot da nihče ni slišal za ločevanje odpadkov," je rekel. Po smeteh otroci niso mogli brskati, a so lahko pobrali vsaj nekaj steklenic in postavili na stran zavitek starega papirja.

Rada je prešnila ideja. Saj lahko izvedejo **akcijo zbiranja starega papirja.**

"Najprej si bomo ogledali spomenik," je vztrajala Alenka. Potem pa lahko skupaj naredijo načrt.

"To je pravi poklon našemu dramatik, ki je bil tudi zgodovinar in knjižničar, saj je bila prav na njegovo pobudo ustanovljena predhodnica Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani," je Alenkino znanje dopolnila Matejka. Rado se je med njenim pripovedovanjem razgledal naokoli. Nekoliko stran je na tleh opazil porisan list. Na njem je bil z otroško roko narisani Linhartov portret. Le da je imel zelo velike brke. Na hrbtni strani so bili ostanki lepila. Nekdo je zaman poskušal prilepiti risbo na drevo.

Izkazalo se je, da slikar ni bil samo eden, ampak dva. Kdo drug kot Tim in Tom. V naslednjem trenutku sta namreč pridirjala do Rada.

"Vrni nama najino sliko!" je zatulil Tim, Tom pa jo je izpulil iz Radovih rok. Medtem sta se dogajanju približali dekleti. Matejka se je zastrmela v risbo. Veliki brki so bili skoraj natanko taki kot brki pošasti na obelisku. To je bilo torej delo Tima in Toma! Fanta sta osramočeno gledala v tla. Pa se je Rado domislil prave rešitve. Za njuno lumparijo ne bodo nikomur povedali, če bosta pomagala izdelati plakate za akcijo zbiranja starega papirja. Dvojčka sta se z veseljem strinjala.

In res. Otroci so skupaj ustvarili pet velikih plakatov. Tim in Tom sta narisala, kako poteka **reciklaža starega papirja**, Alenka je z bleščicami okrasila robove, Rado in Matejka pa sta napisala oglas.

"Iz starega novo! Velika zbiralna akcija! Pripravite papir v petek popoldne!"

Striček Vilko jim je pomagal pritrčiti plakate na oglasne deske, družini so se v izvedbi akcije pridružili tudi sošolci in njihovi starši. Do večera so nabrali kar nekaj velikih kupov, striček Vilko pa je s komunalnim podjetjem organiziral odvoz papirja.

Prizadevanja Rada in njegove družine je skozi okno **Lectove hiše** opazila medena Metka. Tako so otroci klicali lectarko, ki je v petsto let stari hiši izdelovala srčke iz medenega testa. Povabila je otroke, naj se udeležijo delavnice in poskusijo izdelati ne le srčke, temveč tudi podkvice, košarice, konjičke in zvezdice. Pri okraševanju sta bila najbolj spretna Tim in Tom, deklici sta izdelali zajčke, Rado pa je svoje veliko lectovo srce podaril stricu Vilku.

Utrujeni od dogodivščin so otroci naslednjega dne dolgo spali. Pa saj je bila sobota. Teta Magda, ki je prišla na obisk, je morala še Rada pocukati za palec, da ga je spravila iz postelje.

"Ali si pozabil? Danes nameravamo prehoditi naravoslovno učno pot, ki iz Radovljice vodi do Pustega gradu," mu je rekla.

Rado grad dobro pozna, saj se je z Alenko in s starši že večkrat udeležil praznovanja krajevnega praznika. Že nekajkrat pa si je ogledal tudi slovesnosti v Radovljici v okviru **Venerine poti**. Ta oživlja spomin na pot, ki jo je nekoč prehodil vitez, preoblečen v Venero, boginjo ljubezni. Takrat se tudi radovljiški glavni trg spremeni v sejmsko prizorišče. Na stojnicah se bohotijo izdelki domače obrti, v slavnostnem sprevedu se pojavijo konjeniki in graščaki, na ulicah potekajo gledališke predstave. Predstavo za otroke pa si je Rado lahko ogledal tudi na **Pustem gradu**. A najbolj ga je zanimalo, ali resnično obstaja podzemni rov, ki naj bi po legendi povezoval Pusti grad z Radovljico. To bi bilo nekaj za mlade raziskovalce. Na izlet je zato poleg sestrice Alenke povabil tudi Matejko ter Tima in Toma.

V dobrih dveh urah hoje so otroci svojo radovednost dodobra potešili z ogledovanjem naravnih lepot in se s pomočjo informacijskih tabel seznanili z gozdnimi in geološkimi značilnostmi. Iz Pustega gradu se je pred njihovimi očmi odprl čudovit razgled na **Lipniško dolino** in **Jelovico**.

Teta Magda jim je za ta dan pripravila še eno presenečenje. Po obilni malici je otroke odpeljala v Kropo, da bi si ogledali še nekdanje kovaško središče.

Če bi se tja napotili prvi vikend v juliju, bi lahko prisostvovali kovaškemu šmarnu, kroparskemu prazniku. A tudi tako so bili navdušeni.

V Klinarjevi hiši, kjer je **Kovaški muzej**, je prikazana obdelava železove rude do žeblja, v samem kraju pa so naleteli na stare fužinarske hiše, okrašene s kovanimi izdelki starih mojstrov. Radu so radovednost vzbudili kamniti pragovi, vodne zapornice in rake na potoku Kroparica.

"Vodna kolesa so stala ob fužinah in posebnih kovačnicah, kjer so kovali žeblje," je pojasnila teta Magda.

"Vem, da je voda zelo pomembna. Že lani smo si na šolskem izletu ogledali Vodno učno pot Grabnarca," je odvrnil Rado. Še posebej sta si ta izlet zapomnila neugnana dvojčka Tim in Tom. Ne le zato, ker sta potoka v preteklosti poganjala mline in žage ali ker bi se zamislila nad pomenom vode nekoč in danes. Med prerivanjem sta padla v vodo in prav Rado jima je pomagal, da sta se skobacala na suho. Zdaj sta se temu le smejala, takrat pa sta bila pošteno prestrašena. In mokra!

Mala Alenka jima je kljub temu požugala s prstom, naj nikar ne zganjata norčij, da ne bi tokrat slučajno končala v Kroparici. Matejka ju je za šalo poškopila z vodo, Rado pa je strmel v vodo in se zamislil. Zaloge vode niso neskončne. In preveč voda je onesnaženih. Ljudje to sicer vedo, le prevečkrat pozabijo na to. Treba jih je spomniti!

In že so otroci staknili glave in začeli kovati načrte.

"**Saj ste prava bratovščina,**" je rekla teta Magda. Le še imena niso imeli. A tudi to še pride. Najprej morajo opraviti svojo nalogo. To je bila njihova skrivnost. Teta Magda bo zanjo izvedela šele tedaj, ko bo naloga opravljena.

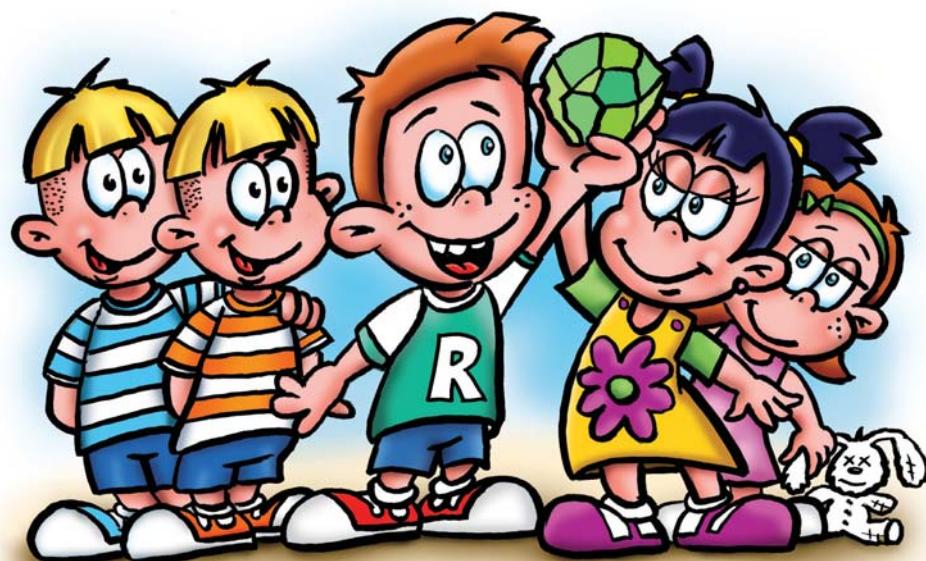
V naslednjem tednu so se vsako popoldne zbrali pri Matejki doma. Imela je največjo sobo, oni pa so potrebovali veliko prostora. Poleg tega pa še pridne roke, pole papirja, barvice in škarje. In seveda veliko spretnosti in vztrajnosti. Kajti izdelali so natanko sto opozorilnih letakov. **Varčujmo z vodo**, je bilo njihovo geslo. Tim in Tom sta poskrbela za zabavne ilustracije, na kateri so steklenice z vodo imele brke, v vodnih zbirališčih pa so plavale vodne vile. Alenka in Matejka sta koticke letakov okrasili z zvezdicami.

"**To!**" je zaploskal Rado. Letaki morajo biti takšni, da bodo zbudili pozornost. Opozorila, narejena z otroško roko, je treba vzeti zares! In so jih raznosili po hišah.

Ko je striček Vilko v svojem nabiralniku odkril letak, mu je bilo jasno, da je bila bratovščina na delu. Otroci imajo prav! Nekaj najboljših letakov so zato natisnili in vsako gospodinjstvo v Radovljici je dobilo obvestilo. **Komunalno podjetje** je čez nekaj časa celo ugotovilo, da se je zmanjšala poraba vode. Hura! Nič čudnega, da so Rado, Matejka, Alenka, Tim in Tom dobili diplome za zaslužnega okoljevarstvenika.

In zdaj so se končno domislili imena za svojo družino. To bo **Bratovščina zelenega kamna**. Po Radovem najljubšem kamnu!

Teta Magda se ob naslednjem obisku kar ni mogla načuditi, kaj vse so otroci izpeljali. Saj so pravi vitezi. Res je, da ne lovijo zmajev, iščejo zakladov in rešujejo zakletih kraljičen, zato pa pomagajo reševati zeleni planet. In prav zato je otroke odpeljala na **grad Kamen**. Eden izmed njegovih davnih lastnikov je bil vitez Gašper Lamberger, ki je zmagal v več kot osemdesetih viteških turnirjih. Če bi še živel, bi otrokom zagotovo stisnil roko. Zato pa je teta Magda bratovščini podarila droben zelen kamen. Za srečo pri njihovih novih dogodivščinah.

Spremljajte Kotiček za male veljake na:
www.komunala-radovljica.si

Cvetka Bevc: Rado in Bratovščina zelenega kamna
Založnik: Komunala Radovljica, d.o.o.,
Ljubljanska cesta 27, 4240 Radovljica
Avtorica: Cvetka Bevc
Ilustrator: Fabio Nemi
Uredništvo: Tanja Kramar, Conforma, d.o.o.
Jezikovni pregled: Vlado Motnikar in Danijela Cigale
Oblikovanje in produkcija: Conforma, d.o.o.

1. natis
Naklada: 500 izvodov
© Cvetka Bevc in Komunala Radovljica
Tiskarna: Medium, 2011

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-93-32

BEVC, Cvetka
Rado in Bratovščina zelenega kamna / Cvetka Bevc ;
[ilustrator Fabio Nemi]. - 1. natis. - Radovljica : Komunala, 2011

ISBN 978-961-269-546-0

258645760